Material orientativ pentru examenul de diferență la disciplina Educație vizuală - clasa a IX-a -

(autor, prof. Popa Victor Ionuț)

- MATERIALE, TEHNICI ȘI POSIBILITĂȚI EXPRESIVE

Desenul artistic este un domeniu al artelor vizuale, care aparține graficii tradiționale. Acesta are la bază linia și punctul, ca principale elemente de limbaj artistic.

Instrumentele de lucru pot fi: creionul, cărbunele negru, sangvina, penița, pensula, pastelul și creionul colorat.

Tehnicile specifice desenului permit folosirea de suporturi diverse: hartia, lemnul, pânza, tencuieli, ceramica, sticla, și alte suporturi. Desenul permite de asemenea folosirea tehnicilor mixte în funcție de suportul ales, posibilitățile expresive fiind deosebite.

Mijloacele prin care se obține expresivitatea în desen sunt paginația formelor, modularea liniei, haşura, contrastul închis-deschis, în unele situații, simetria și contrastele de culoare.

Etapele realizării unui desen artistic ce are la bază studiul după natură sunt: paginația, construcția formelor, haşura.

În paginație se va ține cont de echilibrul formelor precum și de raportul plin-gol, adică, forme-fundal. În această etapă, poziționarea elementelor poate fi făcută încadrandu-le în forme geometrice, cum ar fi dreptunghiul sau pătratul.

Construcția formelor, etapă pregătitoare atât în cazul desenului artistic cât și al picturii sau sculpturii este esențială. Se va avea în vedere atât caracterul formelor cât și raporturile dimensionale dintre ele. În cazul construcției anumitor elemente cum ar fi obiecte sau portrete, pot fi folosite axele de simetrie. Pentru realizarea formelor, se pot face masurători cu ajutorul andrelei sau al creionului, iar verticalitatea poate fi verificată cu ajutorul firului cu plumb. Este recomandată folosirea axelor de construcție. Analogia cu etapele de construire a unei cladiri poate fi edificatoare în acest caz.

Definitivarea desenului poate fi făcută prin haşură, aceasta făcând ca formele să se detașeze de fundal prin contrast, sau realizând iluzia spațialității prin pasaje valorice.

Etape în realizarea unui desen (sursa: Manual ed. plastică R. Moldova)

Pictura este o ramură a artelor vizuale, ce are ca element de limbaj definitoriu culoarea, compoziția desfășurându-se în plan bidimensional.

În pictura de șevalet, spațiul plastic bidimensional este bine definit, acesta fiind locul de desfășurare a tensiunilor expresive. În acest caz, este folosit cuvantul „tablou”.

În funcție de relația cu suportul, cu spațiul sau cu privitorul, pictura poate părăsi cadrul tabloului, devenind decorativă, murală sau stradală.

Suporturile fixe au păstrat cel mai bine, pană în zilele noastre, picturi din perioada antichității. De exemplu, frescele din piramidele și mormintele egiptene sau cele de la Pompei și Herculaneum.

Pictura de șevalet este cea în care sunt folosite suporturi mobile și este specifică artelor plastice. În obținerea culorilor se folosesc pigmenți. În funcție de mediul de dispersie al acestora, culorile pot fi: culori de apă și culori în ulei. Tehnicile specifice culorilor de apă sunt: acuarela, tempera, acrilic, guașa.

Acuarela are de regulă ca suport de lucru hârtia, deosebindu-se atât ca posibilități expresive, cât și ca procedee de lucru, de celelalte tehnici ale culorilor de apă. Uneori subapreciată, tehnica acuarelei permite obținerea unor calități cromatice neegalate de celelalte tehnici specifice picturii. Transparențele, fuzionarea culorilor, sunt relevante în acest caz. Din acest motiv, tehnica se adaptează foarte bine temelor plastice și anumitor genuri artistice cum sunt peisajul, portretul, natura statică.

Culorile acuarelă se prezintă, de regulă, sub formă de pastile de culoare sau creioane colorate.

Acuarelă realizată de eleva G. B.

Tempera este o tehnică specifică atât picturii de șevalet cât și picturii decorative. Prin prisma calitaților expresive se adaptează foarte bine picturii de tip decorativ. Posibilele suprafețe uniforme, suprapunerile coloristice sau grafice, se datorează consistenței culorilor.

Principalele suporturi specifice tehnicii sunt: hârtia, lemnul, zidăria pereților.

Cel mai vechi suport folosit în picturile mobile în tempera este lemnul preparat. Acesta s-a folosit înainte de utilizarea hârtiei. Prepararea lemnului pentru pictură, în mod tradițional, se face prin adăugarea unor straturi de grund, care are în compoziție praf de cretă, clei de oase și eventual, pentru elasticitate și pentru a reduce gradul de absorbție, ulei de in. În prezent, la prepararea lemnului, se folosește grundul sintetic, suporturile de acest fel devenind accesibile.

După realizarea picturii, pentru protejarea acesteia pe termen lung, se pot folosi diferite soluții: vernisuri pe bază de ceară, pe bază de rășini, shellac, sau vernisuri sintetice.

Hârtia este un suport accesibil pentru relizarea picturilor în tempera. Problemele legate de stabilitatea la umezeală și la radiațiile luminoase au fost într-o mare masură rezolvate. Totuși, hârtia este un suport mai puțin durabil decât lemnul sau zidăria. Este recomandabilă folosirea unei hârtii mai groase, rezistentă la radiațiile luminoase, cu un gramaj de peste 160 g/mp.

Zidurile pereților se pot constitui de asemenea ca suporturi pentru picturile în tempera.

Procedeul de lucru specific picturii în tempera nu diferă foarte mult în funcție de suport, etapele de lucru rămânând în mare aceleași, indiferent dacă se lucrează pe hartie, pe lemn sau pe perete.

Etapele de lucru sunt: realizarea desenului ținând cont de paginație și de construcția formelor, urmată de acoperirea suprafețelor cu culoare, realizarea detaliilor și a altor intervenții plastice, prin suprapuneri și prin pasaje de culoare.

Guașa este o tehnică a picturii de șevalet, care are atribute asemănătoare temperei ce țin în primul rând de consistența culorilor. În acest caz, culorile pot fi asezate în straturi succesive, inclusiv mergând de la cele închise la cele deschise. În funcție de diluția culorilor, pot fi realizate suprafețe uniforme apropiate cu cele obținute în tempera sau pot rezulta transparențe, neegalându-le pe cele specifice acuarelei. Suportul recomandat pentru pictura în tehnica guașei este hârtia.

Spre deosebire de culorile tempera, guașele nu se pretează în pictura decorativă și nu se deschid după uscare.

Tehnica culorilor în ulei presupune folosirea unor pigmenți coloraţi în amestec cu un ulei, de regulă ulei de in. În lucru, se pot folosi diferiți solvenți precum terebentina, esența de petrol sau white spirit-ul, pentru modificarea vâscozității culorilor. Timpul de uscare lent al culorilor, diferențiază aceasta tehnică de cele specifice culorilor de apă. Modelarea și modularea culorilor se pot face cu usurință, asigurând plasticitate în redare.

Pictura în ulei a apărut în Europa în perioada Evului Mediu, dar s-a dezvoltat ca tehnică și a devenit populară în secolul al XV-lea.

Suporturile picturii în ulei sunt de regulă pânza, lemnul sau cartonul, preparate în prealabil. În anumite situații, culorile în ulei folosesc ca suport zidăria sau sticla. Hârtia este de evitat deoarece are un grad de absorbție mare, devenind cu timpul casantă.

Sculptura este o ramură a artelor plastice, care are ca principal atribut volumul, formele obținându-se folosind principiul modelării.

În realizarea lucrărilor de sculptură, se pot folosi materiale tradiționale precum lutul, lemnul, piatra, metalul, sau moderne precum materialele plastice, betonul, poliesterul.

Procedeele de obținere a formelor diferă în funcție de folosirea acestor materiale. În funcție de raportarea formelor la spațiu, sculptura poate fi în relief și ronde-bosse.

Sculptura în relief se caracterizează prin detașarea ușoară sau accentuată a formelor volumetrice de forma plană a suportului, formele fiind legate de suport atât prin intermediul materialului, cât și stilistic, acestea neputând exista fără suportul din care iau naștere. Termenul ,,relievare” din limba italiană se traduce prin a crește, a se ridica.

Acest tip de sculptură este folosit în special în arta decorativă, de regulă formele fiind adosate unor clădiri sau monumente.

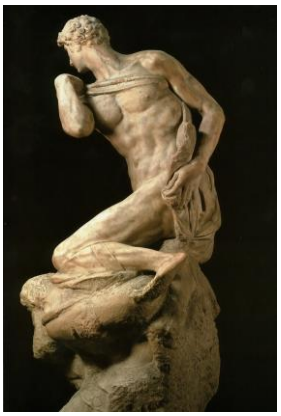

Lucrări în relief. Modelaj în lut

Sculptura în ronde-bosse, este caracterizată de raportarea formei la spațiul real, aceasta putând fi privită de jur-împrejur. Termenul „ronde-bosse” provine din limba franceză, din cuvintele „ronde” care înseamnă rotund și „bosse” care se traduce îngroșătură.

În realizarea unei lucrări în ronde-bosse, artistul se folosește de spațiu, creând expresivitate prin raportul formelor cu acesta. El va avea în vedere raporturile cantitative plin-gol, astfel încât lucrarea să comporte armonie din orice unghi ar fi privită.

O sculptură ronde-bosse în piatră, va avea, de regulă aspect monolitic (Gigant - Dimitrie Paciurea - Parcul Carol – București, Trecere – Gheorghe Coman – Măgura, Buzău), textura poate varia, în funcție de material și intențiile artistice, oferind de la suprafețe lucioase la suprafețe rugoase.

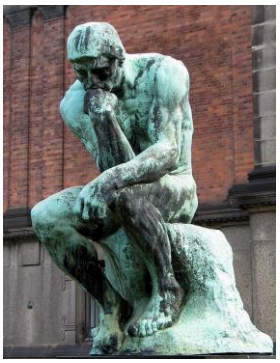

Ronde bosse
Michelangelo
Spiritul victoriei

Pentru a atinge un maximum de expresivitate, artistul poate folosi la realizarea aceleiași sculpturi, diferite texturi, obținute prin **spargere, cioplire sau șlefuire**, aceste procedee de lucru condiționând forma și percepția asupra ei.

În obținerea formelor, sculptorul se folosește de diferite instrumente de lucru: dălți, șpițuri, dornuri, pene, ciocane.

Sculptura în metal are la bază tehnici vechi de prelucrare. În prelucrarea artistică, s-au folosit metale precum: bronzul, aurul, argintul, cuprul, alama, fierul. Astăzi, acestora li se adaugă și alte metale ca oțelul inoxidabil, aluminiul, titanul și diverse aliaje.

Auguste Rodin
Gânditorul, bronz

Tehnica principală de obținere a formelor în bronz este **turnarea**. Ea poate implica și folosirea altor materiale auxiliare precum argila, ceara sau ipsosul. Procesul de lucru este unul complex, care presupune modelarea, pregătirea matrițelor, turnarea, decofrarea și finisarea formelor. Avantajele acestei tehnici țin de plasticitatea redării, dată de vibrația suprafețelor, patina și culoarea materialului.

Anish Kapoor
Golden Gate, inox

Oțelul inoxidabil, folosit în sculptura modernă, oferă noi posibilități estetice, mai ales în lucrările de artă monumentală. Datorită reflexelor conferite de material, formele sunt într-un dialog permanent cu mediul, creând o relație specială cu privitorul. Edificatoare în acest sens este și lucrarea „Poarta norilor”, realizată de artistul englez Anish Kapoor și aflată în parcul Millenium din Chicago.

În procesul de lucru, în sculptura în oțel, pot fi folosite și procedee ca: **sudarea, decuparea, nituirea, baterea sau îndoirea materialului**.

Alexander Calder
Flamingo, formă obținută prin nituire

- ELEMENTELE DE LIMBAJ PLASTIC

Elementele de limbaj plastic sunt componentele imaginii plastice (specifică artelor plastice: desen, pictură, sculptură).

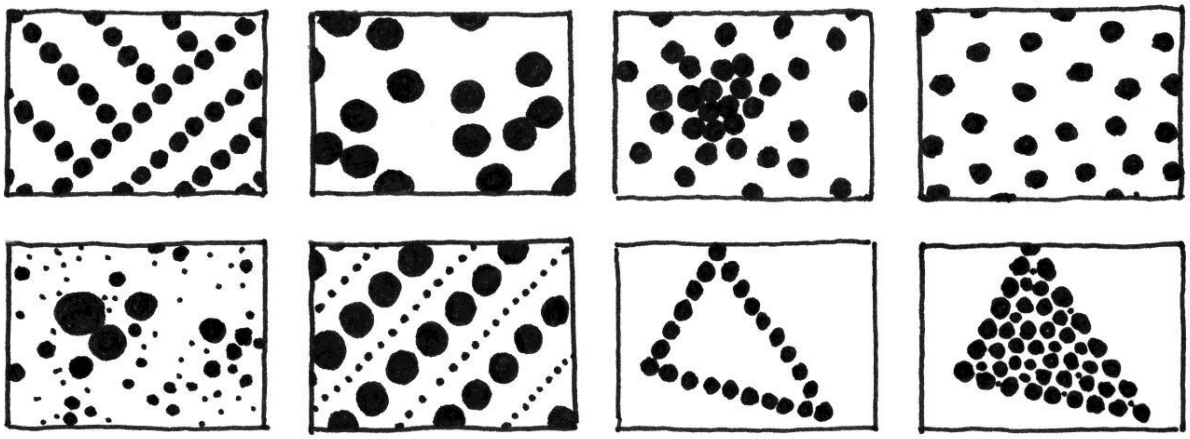
Principalele elemente de limbaj plastic sunt: punctul, linia, culoarea, volumul.

Punctul, în configurația unei imagini, se definește ca formă de mici dimensiuni. În procesul artistic, el este urma lasată de un instrument de lucru (creion, carbune, peniță, pensulă, daltă, eboșor) asupra unui suport (hârtie, pânză, piatră, lemn), prin simpla atingere. Punctul reprezintă un element constructiv, deoarece stă la baza creării formelor.

În percepția noastră, punctul nu are formă. O stea, un om, un autoturism, un pom, un avion, pot fi interpretate ca puncte. În reprezentările plastice, punctul în sine poate avea formă. El poate fi romb, cerc, pătrat, triunghi. Interpretarea formei ca punct sau a punctului ca formă depinde însă de privitor.

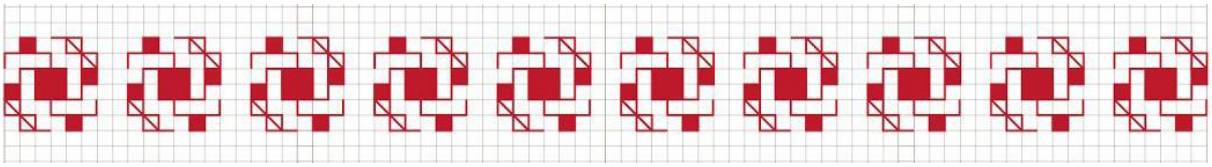
În artele plastice, de regulă, pentru crearea expresivității, punctul coexistă cu alte puncte sau cu alte elemente de limbaj, între acestea existând o relație de interdependență. Punctele pot fi ordonate, urmând anumite trasee, sau dezordonate, creând în acest haos impresia mișcării. Ele pot fi aglomerate în nuclee, formând centre de interes sau pot fi disipate, continuând ritmul în mod discret până la marginile tabloului și involuntar, dincolo de acestea.

Punctele pot fi mari sau mici, oricare dintre ele putând constitui centre de interes. Ele pot crea forme, prin juxtapunere, creând iluzia unor contururi sau a unor suprafețe.

Puncte

Punctul reprezintă un modul în compozițiile decorative, realizate în diferite tehnici. Prin mijloace de expresie specifice (repetiția, alternanța, simetria), cu ajutorul punctelor, se pot crea ornamente.

Ornament realizat din puncte

În mozaic, sunt folosite bucăți mici de piatră, sticlă sau ceramică, punctul fiind singurul element de construcție. Tapiseria utilizează punctul sub forma de nod. Creațiile

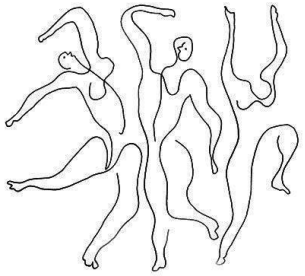
vestimentare, în mod deosebit cele tradiționale, sunt ornamentate cu puncte realizate din fire textile, paiete, mărgele.

Linia, ca element de limbaj plastic, reprezintă urma continuă lasată de un instrument de scris sau de desen pe un suport. Ea poate fi înțeleasă ca traiectoria unui punct în mișcare sau ca o infinitate de puncte juxtapuse într-o direcție.

În limbaj popular, linia apare sub diferite denumiri: dungă, șir, dâră, urmă, fir. În perceperea lucrurilor, în realitatea vizibilă linia poate fi: linie de orizont, cărare, o sfoară, fir de electricitate, o creangă de copac, dâra de fum lăsată de un avion cu reacție. În formele concrete, linia apare ca limită a unui plan sau ca intersecție a doua planuri (muchie).

În artă, spre deosebire de punct, linia poate defini spațiul. Asemenea punctului, ea poate exista raportându-se la spațiu, creând expresivitate.

Artele plastice au avut în general la bază un cult al formei. De la idealul reprezentărilor realiste figurative, până la reprezentările stilizate, forma a constituit principalul vector de transmitere a emoției prin artă. În pictură, desen, sculptură, linia stă la baza relevării și definirii formelor, reprezentând principalul element de construcție al acestora. Formele pot fi înfățișate prin contur sau pot fi construite pe baza unui sistem de linii.

Picasso
desen

Formele realizate prin contur sunt stilizări ale unor forme reale, exprimând în general percepția subiectivă asupra acestora. Desenele liniare, în care formele sunt abia sugerate, pot fi expresive la acest nivel. Spre exemplu, desenele lui Picasso aduc în sfera artei, linia simplă, continuă, specifică exprimării libere a copiilor.

În cazul formelor complexe, în reprezentările figurative, linia este folosită ca **element de construcție**. Construcția unei forme presupune dispunerea logică și etapizată a liniilor. Acestea sunt numite linii de construcție, ele constituind scheletul formei. În cazul formelor simetrice, axele de simetrie sunt reprezentate de linii drepte. Geometrizarea prealabilă a formelor este făcută de asemenea, cu ajutorul liniilor, proporționarea, cu ajutorul segmentelor de linii. Relevante sunt schemele de proporționare elaborate de artiștii renascentiști.

Rolul liniei nu se rezumă doar la construcția formelor. În desen și pictură, unde suportul este de regulă o suprafață bidimensională, **iluzia de volum și de spațiu** este realizată cu ajutorul liniilor, prin mai multe metode: modularea liniei, haşura, perspectiva liniară.

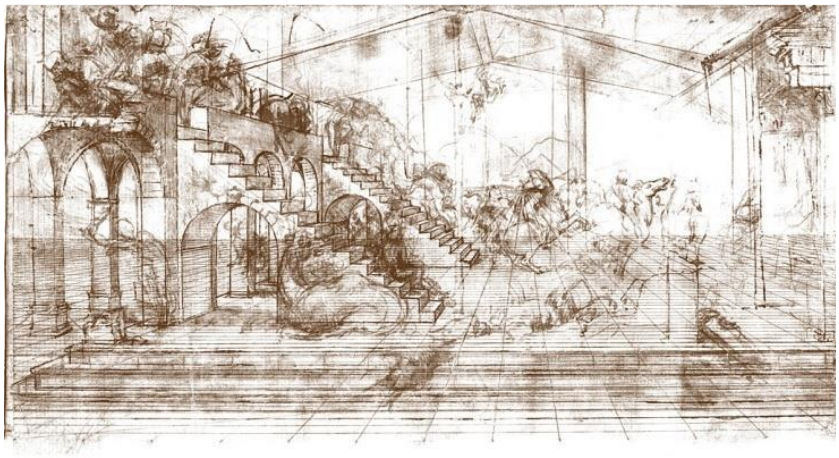
Modularea liniei presupune variații ale consistenței acesteia, grosimea și intensitatea ei valorică variind pe parcursul traseului. În reprezentarea volumetrică a unei forme, linia subțire, dar închisă este specifică zonelor luminate, unde contrastul este mai puternic, iar cea lată și deschisă caracterizează zonele de umbră, cu contraste slabe. Impresia de volum obținută prin modularea liniei este prezentată în desenul următor.

Pentru redarea iluziei de volum, a iluziei de depărtare, precum și pentru realizarea contrastului, în desen, este folosită **haşura**. Aceasta se prezintă ca o rețea de linii sau puncte, orientate în anumite direcții sau dimpotrivă, dezordonate, astfel încât să se creeze suprafețe uniforme sau neuniforme (vibrante), pasaje (treceri) de la deschis la închis. Pentru redarea impresiei de volum și pentru a obține o reprezentare realistă, în haşură se va ține cont de proiecția luminii pe formă.

Pentru a crea impresia aproape-departe prin haşură, liniile ce o alcătuiesc pot fi mai intense, mai rare şi mai late în prim-plan şi progresiv, mai puţin intense, mai dese şi mai subţiri spre ultimul plan.

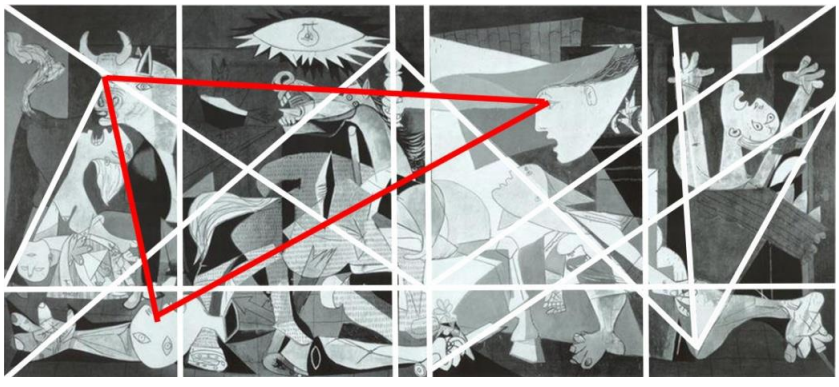
Perspectiva liniară este o altă modalitate prin care se crează impresia de aproape-departe. Aceasta este totodată o modalitate de redare a formelor în spaţiu. Artiştii Renaşterii, au studiat şi folosit perspectiva cu un punct de fugă. Potrivit acesteia, formele spaţiale din realitate (clădiri, copaci, personaje), erau redate cu ajutorul liniilor de fugă, concentrate într-un punct, astfel încât reprezentările să pară cât mai reale.

Leonardo da Vinci. Perspectivă

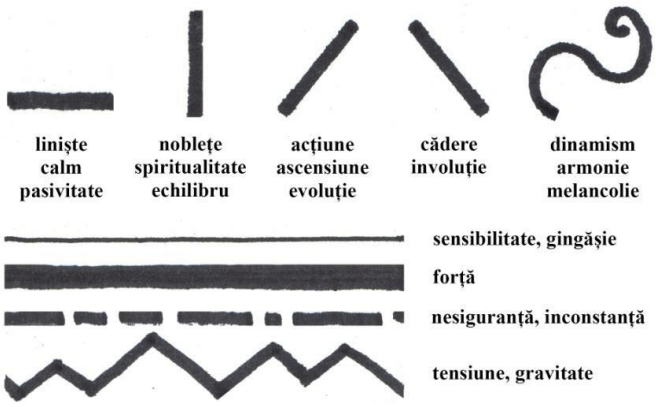
Artiştii au dezvoltat mai târziu perspectiva cu două şi cu trei puncte de fugă, apropiindu-se mai mult de realitate.

Linia este importantă şi în **elaborarea unor structuri compoziţionale**. Chiar dacă în aspectul final al lucrării, liniile compoziţionale nu se văd, ele sunt prezente sub forma unor direcţii de forţă, care în raport cu spaţiul plastic, crează emoţii privitorului. De asemenea, acestea pot oferi compoziţiei caracterul static sau dinamic, implicând psihologic privitorul.

Picasso. Guernica

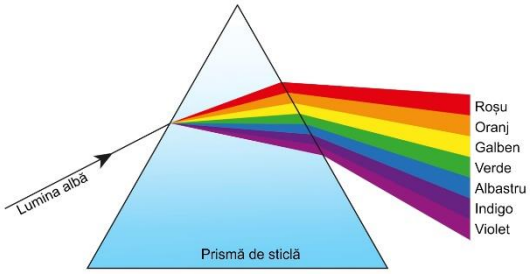
La contemplarea unei lucrări de artă, liniile care alcătuiesc imaginea, determină anumite stări. Efectul psihologic este generat de tipul de linie folosit. În funcţie de dimensiune, sens, intensitate, liniile pot fi: subţiri, late, orizontale, verticale, oblice ascendente, oblice descendente, curbe, continue, întrerupte, drepte, frânte.

Culoarea este impresia creată ochiului uman de către lumină. Culorile existente în natură sunt produse de energia luminii soarelui (culorile spectrale), sau pe cale chimică (culori pigment). În artele vizuale sunt folosite atât culorile spectrale (televiziune, spectacole de lumini, proiecții video etc.) cât și culorile pigmentare (desen, pictură, fotografie, sculptură, arhitectură).

Clasificarea culorilor:

Culorile spectrale (culorile spectrului solar) se mai numesc și culori lumină, deoarece ele iau naștere din descompunerea luminii. Acest fapt a fost demonstrat de fizicianul englez Isaac Newton (sec. al XVII-lea). Experimentul lui a constat în așezarea unei prisme de cristal în fața unui fascicul luminos alb, obținând astfel pe un ecran (pe o suprafata) proiecția celor 7 culori spectrale (R, O, G, Ve, A, I, Vi). Acest fenomen îl putem observa în natură și sub aspectul curcubeului, atunci când lumina este descompusă de picăturile de apă de la ploaie.

Tot Newton, mai târziu, a reușit recompunerea luminii, rotind cu viteză un disc colorat în cele 7 culori ale spectrului (discul lui Newton).

În cazul culorilor lumină, culorile *principale* sunt Ve, O, Vi, iar cele *secundare* sunt R, G, A. Acestea din urmă pot fi obținute pe rând prin suprapunerea a câte două fascicule luminoase colorate în două dintre culorile principale. Adică, dacă proiectăm un fascicul luminos de culoare Ve și unul Vi pe o suprafață, la suprapunerea celor două culori proiectate obținem albastrul. (Ve+Vi=A, Vi+O=R, O+Ve=G).

Atunci când proiectam pe o suprafață trei fascicule luminoase colorate: unul Ve, unul O, unul Vi, la intersecția celor trei proiecții obținem alb.

Linkuri utile:
https://www.youtube.com/watch?v=jJtcs9PSqtI
https://www.youtube.com/watch?v=cXIrsAWLnd4
https://www.youtube.com/watch?v=yrRkJMHEcYE

Culorile pigment (pigmentare) – sunt culori obținute pe cale chimică din pulberi colorate, numite pigmenți. În artele plastice și decorative sunt utilizate culorile pigment.

De regulă, pigmenții sunt oxizi metalici (din oxidul de fier se poate produce culoarea roșu, din oxidul de zinc se produce alb, din oxidul de crom, verde etc.)

Unul dintre cei care au studiat culorile pigment și amestecurile dintre acestea a fost Johannes Itten. El este autorul "cercului celor 12 culori" (cercul lui Itten), precum și cel care a identificat cele 7 contraste cromatice (contrastul în sine al culorilor, contrastul clar-obscur, contrastul cald-rece, contrastul culorilor complementare, contrastul simultan, contrastul de cantitate și contrastul de calitate).

Pe cercul cromatic al lui Itten putem observa trei grupe de culori:

1. Culorile *principale (primare)* (R, G, A)- acestea nu se pot obține prin amestecul a două sau mai multe culori.

2. Culorile *secundare (binare)* (O, Ve, Vi) - se obțin din amestecul a două culori primare (R+G=O, G+A=Ve, A+R=Vi).

3. Culorile *terțiare* - O culoare terțiară se obține din amestecul unei culori primare cu o culoare secundară vecină pe cercul cromatic (R+O=RO – se citește roșu-oranj, G+O=GO – galben-oranj, G+Ve=GVe- galben-verzui, A+Ve=AVe– albastru-verzui, A+Vi=AVi- albastru-violet, R+Vi=RVi-roșu-violet).

Culorile mai pot fi clasificate și în următoarele moduri: culori *calde* (R, O, G – cea mai caldă este O), și culori *reci* (Ve, A, Vi – cea mai rece este A), culori *deschise* (cea mai deschisă este G) și culori *închise* (cea mai închisă este Vi).

Culorile pot exprima diferite senzații la privirea unei lucrări de pictură: culorile calde dau impresia de aproape, culorile reci – de departe, culorile închise dau impresia de greu, culorile deschise - de ușor.

Notă:

Clasificarea culorilor este una generală, cu referire doar la culorile pe care le putem percepe obiectiv. Teoretic, prin amestecul a două culori primare se pot crea o infinitate de noi culori. Acele culori rămase neclasificate, se numesc **nuanțe**, iar perceperea lor este una subiectivă, diferențele dintre ele distingându-se cu dificultate, de regulă, atunci când acestea sunt juxtapuse.

- CERCUL LUI ITTEN

Desenați cercul lui Itten, marcând cele trei grupe de culori: primare, secundare, terțiare.

Culori primare: R, G, A
Culori secundare (binare): Ve, O, Vi
Culori terțiare: GO, RO, RVi, AVi, AVe, GVe

- NUANȚELE ȘI TONURILE

Nuanțele sunt variații de culoare obținute prin amestecul a două culori vecine pe cercul cromatic (nuanțele sunt de fapt treceri de la o culoare la alta, aceste culori fiind vecine pe cercul cromatic). Pot fi considerate nuanțe atât culorile terțiare, cât și culorile rezultate prin

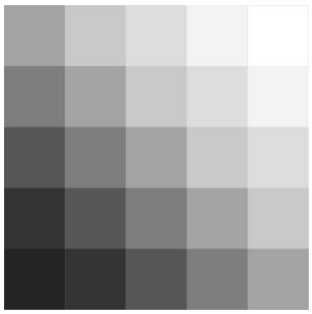
amestecul dintre o culoare terțiara și una primară sau secundară. Spre exemplu variațiile de culoare dintre G (galben) și GVe (galben-verzui).
În cazul în care galbenul din amestec este în cantitate mai mare, nuanța rezultată se va numi GVe (galben-verzui), în cazul în care cantitatea de verde este mai mare, nuanța se va numi VeG (verde-galbui).

Teoretic, între culorile vecine pe cercul cromatic pot exista o infinitate de nuanțe.

Tonurile sunt variații create prin amestecul unei culori cu o nonculoare (Alb si/sau N). Spre exemplu, tonurile de roșu (R) se formează prin amestecul între R + Alb, R + N sau R+Alb+Negru. Putem obține tonuri din fiecare culoare în parte.

Folosirea tonurilor și a nuanțelor în pictură, sporesc expresivitatea lucrării.

- NONCULORILE

Albul și **Negrul** nu au calități cromatice și de aceea se numesc nonculori (neculori). Albul înseamnă lumina nedescompusă în spectrul ei, iar negrul înseamnă lipsa luminii, deci lipsa culorii. În amestecurile cu culori, albul și negrul au un rol foarte important, putând să le deschidă sau să le închidă, putând să le grizeze (să le scadă din saturație).

Prin amestecul albului cu negru în diferite cantități se obține o scală de valori – **griuri neutre** (degradeuri de Alb și N).

- CONTRASTELE CROMATICE

Contrastul, în general, este opoziția puternică între două sau mai multe lucruri, stări, acțiuni, nonculori, culori, etc., este expresia diferențelor (mare-mic, înalt-scund, încet-repede, etc.)

1. **Contrastul în sine al culorilor** – este cel mai simplu contrast cromatic. Se obține prin juxtapunerea (alăturarea) culorilor pure, strălucitoare, luminoase (adică a culorilor primare și secundare). Într-o pictură, prezența albului și a negrului alaturi de aceste culori pure, amplifică expresivitatea.
2. **Contrastul culorilor complementare** – este contrastul între culorile pigmentare opuse pe cercul cromatic: R-Ve, G-Vi, A-O (trei perechi de culori complementare). Amestecând în anumite proporții aceste culori, putem obține **gri neutru** (R+Ve=Gri, G+Vi=Gri, A+O=Gri). Într-o lucrare de pictură, juxtapunerea (alăturarea) a doua culori complementare produce un contrast violent (se exaltă una pe cealaltă), nearmonic, strident, din acest motiv, este de preferat ca una dintre ele să fie în cantitate mai mică. O altă metodă pentru a le acorda este fie a rupe (a stinge) una dintre culori cu complementara ei sau cu o alta culoare, fie a rupe ambele culori comlementare (în R poate fi introdusă o mică cantitate de Ve și invers, astfel se vor acorda). Albul, negrul, în prezența complementarelor sau în amestec cu complementarele, fac ca acestea să se acordeze mai bine între ele.
3. **Contrastul de calitate.** Prin noțiunea de calitate a unei culori se înțelege gradul ei de saturație (de puritate). Contrast de calitate numim raportul dintre culorile saturate, strălucitoare, față de culorile mate și tulburate (amestecate). Culorile pot fi tulburate în patru feluri: cu alb, cu negru, prin amestecul cu alb și negru (gri), prin culorile complementare respective.
4. **Contrastul de cantitate** – se referă la raportul de marime a două sau mai multe suprafețe colorate. Este deci, contrastul *mult-puțin, mare-mic*.

5. **Contrastul simultan al culorilor (de simultaneitate)**. Orice culoare tinde să coloreze în culoarea complementară spațiul din jurul ei (ochiul, "agresat" de o culoare puternică, tinde să creeze în compensare complementara sa). Spre exemplu: Vi pe fundal Alb – Albul pare gălbui; Ve pe un fundal Gri neutru – Griul neutru pare roșiatic, etc. Efectul simultan devine cu atât mai vizibil cu cât ne uitam mai mult la culoarea de bază și cu cât această culoare este mai strălucitoare.
6. **Contrastul cald-rece –** este definit ca diferența dintre culorile calde și culorile reci. Efectul fizic cel mai pregnant și cu implicații psihofiziologice dintre cele mai spectaculoase este *termodinamismul culorilor*. Astfel, principalele culori calde (R, O, G) ne dau senzația de căldură, asociindu-le focului, zilelor însorite, întinderilor de grâu aurite. Culorile reci (A, Vi, Ve) ne dau senzația de rece, de frig, asociindu-le nopților reci, anotimpului iarna, etc.
7. **Contrastul închis-deschis (clar-obscur)** – este contrastul între zonele luminate și cele întunecate dintr-o lucare de desen sau pictură. El poate fi asimilat și cu ideea de contrast lumină-întuneric. Pentru a închide o anumită zonă dintr-o lucrare, se poate folosi N, iar pentru a o deschide, se poate folosi Alb. În pictură, exemple în acest sens, sunt lucrările lui Rembrandt sau cele ale lui Caravaggio.

- ANALIZA PLASTICĂ

Realizați o scurtă analiză plastică a unei imagini vizionate (în funcție de biletul de examen extras, lucrarea vizionată poate reprezenta un desen, o pictură sau o sculptură).

Algoritm de analiză a unei opere de artă figurativă

1. Autorul şi denumirea operei, anul realizării (dacă se cunoaşte), materiale, dimenisuni, localizarea actuală a operei
2. Ramura artei plastice - grafică, pictură, sculptură etc.
3. Genul artei plastice - natură statică, portret, compoziţie tematică, abstractă, fantastică etc.
4. Mijloacele materiale - acuarelă, hîrtie, ulei, pînză, creion, guaşă etc.
5. Tehnica de lucru - sculptură, desen, pictură, colaj, gravură, tehnici mixte etc.
6. Raportarea la realitate - narativă sau sugestivă
7. Tipul compoziţiei – cu un centru de interes /cu mai multe centre de interes / fără centre de interes, deschisă/închisă, statică / dinamică, simetrică/asimetrică etc.
8. Schema compoziţională - orientată pe o linie direcţionată pe orizontală, verticală, diagonală/orientată în baza diferitor figuri geometrice: cerc, triunghi, pătrat, combinate etc.
9. Elementele de limbaj plastic - puncte, linii, forme, texturi, culori, tonuri etc.
10. Experimentele tehnice - tradiţionale sau inovatoare
11. Ideea, sensul lucrării - mesaj sau emoţii şi sentimente
12. Caracteristicile stilului artistic individual - „ce şi cum utilizează?" (elemente de limbaj plastic preponderente; gesturi plastice preferate de artist etc.)
13. Alte informaţii - viaţa şi opera autorului, curentul artistic, perioada temporală, zona geografică, elementele culturale, istorice, sociale etc.

Exemplu:

1. Vincent van Gogh. *Floarea-soarelui. Lucrarea a fost realizată în* 1888, ulei pe pânză
2. Pictură de şevalet
3. Natură statică
4. Pînză, culori de ulei

5. Pictură realizată în pete vibrante şi fluide de culoare
6. Subiectul este realizat în forme figurative, inspirate din natură şi reprezintă o naraţiune
7. Are un singur centru de interes – buchetul de flori. Compoziţia este de tip închis (deoarece privirea spectatorilor este direcţionată spre zona interioară a lucrării), statică şi echilibrată în spaţiu (prin greutatea, caracterul formelor şi tonul culorilor).
8. Schema compoziţională e combinată: pe o axă verticală şi pe una orizontală, amplasată la baza celei verticale
9. Forme, linii şi texturi (tuşe vizibile de penel). Culori pure şi amestecate – nuanţe de galben, oranj, verde, tonuri deschise şi închise. Gama cromatică este caldă cu dominanta de galben. Se utilizează contrastul cantitativ de culoare (între galbenul fundalului şi coloritul buchetului). Este prezent şi contrastul inversat: dintre cele două zone de culoare de pe vas şi zonele fundal/suprafaţa mesei.
10. Inovaţia gestului plastic constă în aplicarea culorii în straturi groase, punînd în relief urmele pensulei.
11. Exprimă o dispoziţie autumnală, linişte şi o uşoară melancolie. Lumina pe care o emană buchetul (asemenea razelor solare) predispune la comunicare şi deschidere.
12. Reprezintă maniera de pictură a lui Van Gogh, descrisă în punctele 9, 10 şi este unul dintre cele mai renumite tablouri.
13. Autorul este un artist olandez, influenţat de curentul impresionist. Ca spaţiu temporal, lucrarea reprezintă secolul XIX – concluzie dedusă din gestul plastic inovator al operei (descris în punctul 10 de mai sus), caracteristic perioadei moderne din istoria artelor.

IMPORTANT: *Acest material este destinat exclusiv elevilor și nu poate fi preluat, republicat sau distribuit pe alte platforme web fără acordul prealabil al autorului. Vă mulțumim pentru respectarea muncii didactice!*

TEMATICĂ:

- MATERIALE, TEHNICI ȘI POSIBILITĂȚI EXPRESIVE
    - Desenul artistic
    - Pictura
    - Sculptura
- ELEMENTELE DE LIMBAJ PLASTIC
    - Punctul
    - Linia
    - Culoarea
- CERCUL LUI ITTEN
- NUANȚELE ȘI TONURILE
- NONCULORILE
- CONTRASTELE CROMATICE
- ANALIZA PLASTICĂ

BIBLIOGRAFIE:

- Educație plastică – Manual pentru clasa a IX-a. Autori: Ana Maria Panaitescu, Florin Voicu

STRUCTURA EXAMENULUI:

- **Examenul scris** va avea două subiecte (subiectul 1 - 5 puncte, subiectul 2 - 4 puncte, din oficiu - 1 punct).
- **Examenul oral** va avea două subiecte: unul teoretic, și altul - sub forma analizării din punct de vedere plastic a unei lucrări de artă (subiectul 1 - 5 puncte, subiectul 2 - 4 puncte, din oficiu - 1 punct).

Succes!

Profesor de Educație vizuală, Popa Victor Ionuț